

Raadsvoorstel

Onderwerp **subsidie Platform voor Groningen Architectuur en Stedenbouw (Gras) 2021 - 2023**
Steller/telnr. Klaas de Vries / 8661 Bijlagen 2

Classificatie

Vertrouwelijk
Portefeuillehouder v. d. Schaaf Raadscommissie
Langetermijn agenda (LTA) Raad LTA ja: Maand Jaar
LTA nee: Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit

1. de subsidie voor Platform GRAS voor de jaren 2021, 2022 en 2023 vast te stellen op jaarlijks € 86.500,--
2. deze subsidie jaarlijks voor € 71.000,-- te dekken uit de exploitatiebegroting programma wonen en jaarlijks voor € 15.500,- te dekken uit de Intensiveringsmiddelen wonen.

Samenvatting

Onze primaire gemeentelijke taak – zoals onder andere verwoord in The Next City - is de zorg voor een sterke en fijne stad, voor een duurzaam en kwalitatief hoogwaardig woon-, leef- en werkmilieu, nu en ook in de toekomst.

GRAS, het onafhankelijk platform voor Groninger Architectuur en Stedenbouw, heeft hierin een centrale rol door de gesprekken (in velerlei vormen) die zij voert over de inrichting en het gebruik van het Groninger woon-en leefmilieu. GRAS ontvangt voor haar activiteiten jaarlijks subsidie van de gemeente Groningen die steeds voor een driejaarlijkse periode wordt vastgesteld.

Uw Raad wordt voorgesteld de subsidie aan GRAS te continueren door aan het subsidieverzoek van het platform tegemoet te komen en voor de periode 2021 – 2023 de jaarsubsidie te bepalen op € 86.500,-. Dit is € 2.500, - meer dan voorgaande jaren door compensatie van de huisvestingskosten.

B&W-besluit d.d.:

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

De Groninger woningbouwcorporaties en de gemeente Groningen richtten in 1999 het platform voor Groningen Architectuur en Stedenbouw op (GRAS). Sindsdien bepaalt de gemeenteraad driejaarlijks haar subsidiebijdrage. Sinds 1 januari 2014 ontvangt GRAS geen bijdrage meer van de stedelijke corporaties. Dit als direct gevolg van de financiële situatie binnen de Nederlandse volkshuisvesting.

Platform GRAS is opgericht als hét onafhankelijke platform voor een breed gesprek over het gebruik en de inrichting van onze stad met daarbij als inzet snel meer inzicht te krijgen: in (actuele) ruimtelijke thema's, ruimtelijke uitdagingen en beperkingen en kansrijke ruimtelijke oplossingen.

GRAS heeft sinds haar oprichting door haar vele activiteiten een essentiële bijdrage geleverd aan de kwaliteit van de ruimtelijke plan- en beleidsvorming en uiteindelijk aan de leefbaarheid van onze stad.

Tegenwoordig neemt de complexiteit van ruimtelijke vraagstukken alleen maar toe. Enerzijds omdat we als stad en dorp meer met een steeds sneller veranderende wereld verbonden raken met grote gevolgen voor het ruimtegebruik. Anderzijds omdat tegelijk door intensivering en verdichting steeds meer functies en activiteiten in diezelfde ruimte om voorrang strijden.

The Next City beantwoordde die ontwikkelingen en uitdagingen op hoofdlijnen met nadere (ruimtelijke) programmatische uitwerking voor bijvoorbeeld wonen, mobiliteit, economie, energie en leefbaarheid.

Vooruitkijkend blijft een permanent, breed en innovatief gesprek nodig om snel in te spelen op nieuwe (mondiale) ontwikkelingen, voor uitwerking in de verschillende programma's en voor verdere verkenning van nieuwe ruimtelijke kansen en gebiedsgericht maatwerk.

Daarbij geldt dat ons ruimtelijk adaptief vermogen een blijvende kwaliteit is door keuzes te maken die niet alleen goed zijn voor nu maar tegelijk voldoende marge laten voor volgende generaties. Zo kunnen we adequaat blijven inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

Kader

In het coalitieakkoord Gezond, Groen, Gelukkig Groningen en in de omgevingsvisie The Next City staat de ambitie centraal van handhaving en versterking van de leefkwaliteit in een groeiende stad zodanig dat iedereen ervan profiteert.

Daarvoor moeten we slim groeien; die groei in de bestaande stad opvangen en de beschikbare ruimte zo slim mogelijk benutten met een hoge menging van functies zoals wonen, voorzieningen en werken. Dit beperkt de mobiliteit en draagt bij aan participatie en sociale veiligheid, een lager energieverbruik, minder CO2 uitstoot en aan duurzaamheid in het algemeen.

Die ambitie is uitgewerkt in de verschillende programma's:

Een zoektocht naar ruimte in (vooral) de bestaande stad voor zo'n 20.000 woningen. Woningen voor eigen inwoners, maar ook om de trek naar de gemeente te accommoderen en forensisme terug te dringen.

Het scheppen van de juiste ruimtelijke randvoorwaarden in onze compacte stad voor een goed vestigingsklimaat om groei te faciliteren met essentiële verbindingen tussen mobiliteit, energie, wonen en leefbaarheid.

Meer woningen, kantoren en voorzieningen zetten de openbare ruimte onder druk.

Meer én kwalitatief hoogwaardig goed ingerichte openbare ruimte en meer plekken voor ontmoeting en bewegen zijn van levensbelang voor een blijvend aantrekkelijke stad en voorwaarde voor verdere groei en verdichting.

Duurzame mobiliteit wordt gestimuleerd, onder andere om de CO2 uitstoot terug te dringen. Dit impliceert vermindering van het vervoervolume en verandering van de vervoerwijze door: ruim baan voor fiets- voetganger en openbaar vervoer en vermindering van de impact van verkeer op de openbare ruimte.

Groningen wil vooroplopen in de energietransitie, in 2035 CO2-neutraal zijn en de eerste aardgasvrije gemeente van Nederland zijn. Om dit doel te realiseren moeten maatregelen worden getroffen aan de aanbodzijde (bronnenstrategie/opwekking) en aan de vraagzijde (gebouwde omgeving/besparen/slim inrichten).

Vervlechting van deze programma's is voorwaarde voor succesvolle verdere groei van onze compacte stad. The Next City en onderliggende nota's en programma's wijzen op het belang van innovatie en experiment als bijdrage aan deze ambitie.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Overzicht afgelopen drie jaren

GRAS heeft zich sinds haar oprichting bewezen als platform voor een breed publiek debat over de stad, als verbinder tussen veel verschillende partijen en als organisator van evenementen en manifestaties. De doelgroep is breed. GRAS richt zich op bestuur, politiek, beleidsmakers, ontwikkelaars, ontwerpers en natuurlijk op 'de Groninger'. GRAS werkt aan een grote variëteit projecten: van talkshows en symposia tot workshops, tentoonstellingen, podcasts en publicaties.

Een selectie van thema's en projecten die (de afgelopen drie jaar) de agenda van GRAS bepaalde:

- Het opzetten van een online magazine (en de oprichting van De (Stads)redactie) over voor Groningen relevante ruimtelijke thema's.
- Een aantal jaren aaneen organiseerde GRAS samen met het Forum en OOG de maandelijkse talkshow Stand van Stad. Met als opvolger: De Linkse Mannen Lossen het op.
- Met het CBK en de Noorderzon-organisatie gaf GRAS jonge ontwerpers een kans zich te presenteren aan een groot publiek. Ook organiseerde GRAS de afgelopen jaren edities van Urban Tour om bewoners van Groningen met andere ogen naar hun leefomgeving te laten kijken.
- Betrokkenheid bij de totstandkoming van de nieuwe gemeentelijke Woonvisie Een Huis voor Iedereen (m.n. het participatietraject).
- Medeorganisatie van het project Suikerwerken (onderzoek naar continuering van opgebouwde waarde bij tijdelijke gebiedsontwikkelingen zoals de Suiker voor meer definitieve stadsontwikkeling).
- GRAS sloot aan als partner in het door Building the Future of Health, De Unie Architecten en het Rotterdamse LRVH Architecten geïnitieerde project Van Woonwijk naar Leefwijk. Doel: gezondheid integraal onderdeel maken van de Groninger wijkvernieuwing en de wijkvernieuwing gebruiken als aanjager voor het diverser en aantrekkelijker maken van woningen en woonomgeving. De uitkomsten werken door in de wijkvernieuwing van De Wijert en de Hoogte.
- Met het Atelier Stadsbouwmeester gaf GRAS opdracht aan drie landschapsbureaus om te studeren op een klimaatadaptief Groningen. Het leidde tot plannen voor Selwerd, de Bedumerweg en het Damsterplein. De plannen werden gepresenteerd tijdens Let's Gro 2019 en werken inmiddels actief door op de verdere planvorming.
- GRAS organiseert samen met de Stichting DAG de jaarlijkse Dag van de Architectuur (sinds 2020 genaamd Architectuurmaand). Belangrijk onderdeel daarvan is de Groninger Gebouwenenquête en de bijbehorende publieks- en juryprizen voor het beste nieuwe gebouw binnen de gemeentegrens.
- Sinds januari 2010 is Groningen veel meer dan alleen een stad. Het ontdekken van die nieuwe gemeente stond centraal in het boekje Omwegen dat verscheen in het kader van Open Monumentendag 2019. Het bevat fietstochten voor een breed publiek langs alle kernen in de nieuwe gemeente en door alle landschapstypen. Ook organiseerde GRAS in datzelfde jaar de Omloop Nieuw Groningen: een fietstocht van ruim honderd kilometer langs alle dorpen tijdens de Groninger Architectuurmaand 2019.
- Het Boumasymposium stond in 2019 in het teken van de resultaten van Van Woonwijk naar Leefwijk en de forse wijkvernieuwingsopgave waar we voor staan. Het Boumasymposium van 2020 - met als thema: inclusiviteit en de kwaliteit van de openbare ruimte - is vanwege Covid-19 doorgeschoven naar 2021.
- Voor de gemeente Groningen werd de website nieuwinstad.nl gemaakt: een overzicht van alle nieuw opgeleverde woningbouw in de gemeente.
- Samen met het Groninger Museum en Stichting 100 Jaar de Ploeg ontwikkelde GRAS de Ploegroutes (plaatsing van Ploeg-schilderijen terug in het landschap en in de stad).

Het programma 2021 – 2023

Het (op de gemeente Groningen gerichte) programma voor de komende periode blijft voor een groot deel geënt op opgaven zoals gesteld in The Next City. Daarnaast zet het in op het snel agenderen van nieuwe thematiek door hechte samenwerking met het Atelier Stadsbouwmeester (ASBM) en op een coronaprove aanpak.

Het Atelier Stads Bouwmeester (ASBM)

Een onafhankelijk en innovatief platform als GRAS borgt een vrije onbevooroordeelde kijk op ontwikkelingen en dus nieuwe inzichten in mogelijke kansen. Daarom nemen wij als gemeente afstand in acht als het gaat om de samenstelling van het programma van GRAS.

Tegelijk worden we voortdurend geconfronteerd met nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen die snel gerichte aandacht vragen. We willen GRAS meer en sneller bij deze specifiek gemeentelijke ontwikkelingen kunnen betrekken zonder onrecht aan haar onafhankelijkheid te doen.

Dit vraagt om een meer flexibele werkwijze buiten het bestaande programma om en om meer ruimte voor onvoorziene aanvullende opdrachten voor GRAS. Voor deze werkwijze creëren we ruimte door hechtere samenwerking met het ASBM. Doel is om vanaf 1 januari 2021 de samenwerking structureel te maken waarbij ze elk een eigen profiel en eigen werkzaamheden (be)houden.

Coronaproof

De omwenteling die corona teweeg heeft gebracht werkt door. GRAS investeert daarom extra in dialoog en innovatie in communicatie voor blijvende participatie en betrokkenheid bij projecten in een anderhalvemetersamenleving. Zo wordt de Redactie opgeschaald en wordt sterker ingezet op het online magazine.

Tot slot speelt dat het werkgebied van het GRAS is vergroot met het ontstaan van de nieuwe gemeente Groningen op 1 januari 2019. Het omvat nu behalve stedelijke dynamiek ook opgaven in de dorpen en het landelijk gebied. De komende periode wil GRAS die opgaven verkennen.

Het Basis- en Plusprogramma

Het GRAS-programma bestaat uit twee pijlers: het (eigen) Basisprogramma en het Plusprogramma. Het Basisprogramma bestaat uit activiteiten die het dichtst bij de doelstelling liggen. Het basisprogramma wordt gefinancierd met een (deel van de) gemeentelijke subsidie, met subsidie van het landelijk opererende Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (jaarlijkse aanvraag) en met eigen inkomsten en samenwerkingen met andere fondsen. Het andere deel van de gemeentelijke subsidie wordt gebruikt voor de dekking van het bedrijfsbureau van GRAS.

Het Plusprogramma bestaat uit projecten die GRAS veelal in opdracht uitvoert (bijvoorbeeld de provincie of gemeente) buiten het Basisprogramma.

Voor het jaar 2021 bestaat het basisprogramma uit ten minste de volgende onderdelen:

- GRAS magazine
De thema's van dit jaarprogramma vormen de basis voor de content van het online magazine. Anderhalf jaar is het magazine nu online. Niet gehinderd door verplichte fysieke afstand kan de dialoog over Groningen blijven doorgaan. De website wordt verder geprofessionaliseerd net als het magazine zelf.
- Linkse mannen
In de talkshow "De Linkse Mannen Lossen het op" worden (samen met het magazine) ruimtelijke thema's verkend. In elke aflevering staat een thema centraal, relevant voor de ruimtelijke ontwikkeling van Groningen.
- Grasduinen
Grasduinen is een spin-off van de Linkse Mannen: er wordt dieper ingegaan op thema's waarvoor in De Linkse Mannen de tijd ontbreekt. Het wordt als podcast vaak ter plekke opgenomen.
- Vergezichten
Producties waarbij talentvolle noordelijke makers worden gekoppeld aan de thema's die de agenda van de gemeente de komende jaren zullen bepalen met als doel de ontwikkeling van nieuwe aantrekkelijke alternatieven.
- Nieuwe Normaalwoning
Versnelling van de versterkingsopgave is nodig. De kwaliteit van de woningbouw mag niet onder die omvangrijke opdracht leiden. Daarom initiëren GRAS en architectencollectief De Toeverlaat De Nieuwe Normaalwoning. Met het project wordt kwalitatief hoogwaardige sociale woningbouw nagestreefd in samenwerking met aannemers, corporaties en de Rijksbouwmeester.
- (GRAS)MEST
MEST moet een plek worden waar allen die met bouwen bezig zijn elkaar op reguliere basis ontmoeten. Doel is om de bouwcultuur in Groningen te stimuleren.

Mogelijke thema's: meer kwaliteit in de sociale woningbouw, doorstart Operatie Wooncoöperatie, (Donut)wijkvernieuwing en opgaven op het vlak van openbare ruimte, inclusiviteit, verkeer, erfgoed, gezondheid, duurzaamheid en klimaatadaptatie.

- Boumasymposium: Bouwcultuur
In het Boumasymposium komen veel (grote) thema's uit het programma samen. Het symposium is een doorontwikkeling van de Boumalezing die GRAS al sinds haar oprichting organiseert. In 2021 wordt vooral ingezet op een connectie tussen 'onze' vakgemeenschap en die van elders.
- Groninger Architectuurmaand
De Groninger Architectuurmaand richt zich op een zo breed mogelijk publiek. De Groninger Architectuurprijs vormt het hart van de maand.
- Open Monumentendag
GRAS organiseert sinds jaar en dag samen met de afdeling Monumenten van de gemeente Groningen de Open Monumentendag (OMD). Focus ligt niet alleen op de openstelling van gebouwen, maar ook op de relatie tussen erfgoed en eigentijdse opgaven. Doorgaans bezoeken 15.000 mensen de activiteiten.

Voor 2021 bestaat het beoogde Plusprogramma onder meer uit:

- Update Staatingroningen.nl
De online architectuurgids Staatingroningen.nl wordt geüpdated. De vernieuwde site moet de belangstelling voor het gebouwde erfgoed en de verhalen over de Groninger plangeschiedenis vergroten.
- De Toeverlaat
GRAS is mede-initiator van De Toeverlaat: een collectief van Groninger architecten dat zich sterk maakt voor ontwerpkracht binnen de versterkingsopgave. GRAS ondersteunt de Toeverlaat op organisatorisch vlak en biedt ruimte aan de reguliere bijeenkomsten van de Toeverlaat.
- Climate Adaptation Week
Tijdens de Climate Adaptation Summit komen wereldleiders (online) bij elkaar om zich te verbinden aan concrete acties rond de klimaatopgave. Als vestigingsplaatsen van het Global Center on Adaptation organiseren Groningen en Rotterdam rond en in aanloop naar de Summit meerdere activiteiten.
- Bouw Gronings
In opdracht van de provincie Groningen bedacht GRAS samen met Libau, de Noordelijke 'erfgoedclub', Bouw Gronings: een ontwerpmanifestatie om met concrete opgaven een impuls te geven aan de Groninger bouwcultuur. Insteek: een platform voor ontwerpkracht waar gestudeerd wordt aan concrete ruimtelijke opgaven, van groot tot klein.
- Manifestaties Woonvisie
De nieuwe gemeentelijke woonvisie "Een (t)huis voor iedereen" zet in op de organisatie van ontwerpmanifestaties rond de (stedelijke) woningbouwopgave. GRAS pakt de manifestaties op samen met de afdeling Wonen van de gemeente Groningen en het ASBM.
- Expeditie Tasman
Met Expeditie Tasman verkent GRAS de grote ontwerpogaven die de klimaatverandering met zich meebrengt. GRAS werkt de expeditie in 2021 verder uit met o.a. het projectbureau Naar een Rijke Waddenzee en tijdschrift Noorderbreedte.

Argumenten en afwegingen

In onder andere het coalitieakkoord en in The Next City is onze verantwoordelijkheid voor een fijne stad en fijne dorpen voor de komende jaren uiteen gezet en uitgewerkt.

Die hoofdlijnen vragen qua uitwerking om permanente fine-tuning en herijking.

Ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld klimaatverandering, het nieuwe werken en de digitalisering hebben grote invloed op het leven in onze stad en dorpen. Ons adaptief vermogen wordt hierdoor voortdurend beproefd. Er moet daarom nadrukkelijk rekening worden gehouden met andere toekomstscenario's, tijdelijke invullingen (deels) structureel onderdeel maken van onze strategie en diversiteit en multifunctionaliteit van ruimtegebruik koesteren om ook toekomstige generaties voldoende marge te laten om ontwikkelingen te beantwoorden.

Daarbij zijn we nog steeds een snel groeiende stad. We willen die groei in de bestaande stad opvangen, de beschikbare ruimte zo slim mogelijk benutten door een hoge menging van functies zoals wonen, voorzieningen, werken en ontmoeting en verblijf.

Om juiste keuzes te maken moet het inzicht in ontwikkelingen, perspectieven en mogelijkheden voortdurend op de proef worden gesteld. Innovatie, experiment en dialoog zijn daarvoor onontbeerlijk. Dit vraagt om een onafhankelijk podium dat met ontwikkelingen meegroeit, daarop vooruitloopt en beproeft op ruimtelijke duurzame oplossingen en

adresseert voor een brede discussie gericht op innovatie. GRAS is dit toonaangevende podium, niet alleen in Stad en regio, maar ook op landelijk niveau.

Gelet:

De resultaten van GRAS tot dusverre, de voorgenomen variëteit van activiteiten van GRAS (programma 2021 – 2023) die in lijn zijn met het Collegeprogramma zoals o.a. uitgewerkt in The Next City, de geschetste uitdagingen waar we als Stad en dorp voor staan en daarmee het belang van een openbaar platform gericht op participatie, innovatie en experiment meewegende, verdient GRAS blijvende en adequate ondersteuning.

Financiële consequenties

De gemeente Groningen ondersteunt GRAS sinds de oprichting in 1999. Tot 31 december 2011 ging het om een bedrag van € 91.000,- per jaar. Daarna is de gemeentelijke basissubsidie onder invloed van bezuinigingen teruggebracht naar € 71.000,- per jaar (2012- 2014) en vervolgens (10% regeling) tot € 64.000,- per jaar (2015 – 2017).

Ook de stedelijke corporaties, samen met de gemeente Groningen medeoprichter van GRAS, leverden lange tijd een bijdrage. Deze bedroeg aanvankelijk € 50.000,- per jaar. Na een getrapte afbouw van € 40.000,- per jaar in 2012 en € 30.000,- in 2013 ontvangt GRAS sinds 1 januari 2014 geen bijdrage meer van de stedelijke corporaties. Dit was een direct gevolg van de financiële situatie binnen de Nederlandse volkshuisvesting.

Het wegvallen van de subsidie van de corporaties was voor de gemeente Groningen aanleiding de subsidie voor GRAS voor de periode 2018 – 2020 vast te stellen op € 84.000,- per jaar (raadsbesluit nr. 6877055).

Naast genoemde bijdragen vraagt GRAS jaarlijks subsidie aan bij het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Hiermee financiert GRAS een deel van het basisprogramma. De afgelopen drie jaar ging het om bijdragen van tussen de € 46.000,- en € 78.000,- per jaar. Voor 2021 is € 86.000,- toegezegd.

GRAS werkt als culturele instelling ook in opdracht van derden op projectbasis. Opdrachtgevers bevinden zich in, maar ook buiten de stad. Tot slot genereert GRAS beperkt eigen inkomsten via boekverkoop en entreegelden.

GRAS verzoekt de jaarsubsidie voor de periode 2021 – 2023 met ingang van 1 januari 2021 te continueren en te bepalen op € 84.000,- op jaarbasis. Daarnaast vraagt GRAS om een compensatie van de huisvestingskosten, groot € 2.500,- per jaar (tot voor kort was GRAS om niet in de “CiBoGa”-boot gehuisvest, per saldo blijft de netto-subsidie gelijk).

Uw Raad wordt gevraagd met dit subsidieverzoek van in totaal € 86.500,- accoord te gaan met als aanvullend argument: een lokale structurele bijdrage werkt als hefboom voor aanvullende externe subsidies (met name het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie). Dit geeft voor een langere periode zekerheid en biedt ruimte voor het steviger uitwerken van thema's en onderwerpen.

De voorgestelde subsidie voor Platform GRAS voor de jaren 2021, 2022 en 2023 van jaarlijks € 86.500,- wordt ten laste gebracht van de exploitatiebegroting, programma wonen (jaarlijks € 71.000,- gereserveerd) en de Intensiveringsmiddelen wonen (€ 15.500,- op jaarbasis).

Vervolg

Met de subsidie wordt GRAS in staat gesteld de komende drie jaren aan een aansprekende programmering te werken. De periode van drie jaar zorgt voor stabiliteit en daarmee de nodige ruimte voor GRAS om een structurele en onafhankelijke bijdrage aan de toekomst van Groningen te leveren.

Omdat GRAS haar werkterrein de komende jaren wil uitbreiden zal een eventuele toekomstige landelijke of regionale subsidiëring bij een volgende gemeentelijke aanvraag worden betrokken.